

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЛЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ ПОЗОРИШТА.

„Матица српска“ у Новоме Саду већ од неколико година раписује награду за дело: „Нацрт историје српског позоришта“, али никако да се нађе књижевник, који би се тога посла латио. Томе ће сигурно бити, између других узрока, и тај, што још нема довољне грађе за тај заиста важан посао. Према томе дакле ваљало би пре свега купити грађу о томе, како се позориште појавило код нас први пут, како се од времена до времена развијало или падало, настављало и прекидало, у колико су сви досадањи огледи на том пољу били један с другим у свези или не. Једном речју, ваљало би на томе радити, да се добије што потпунија слика о свему, што се у нас радило на овом пољу у различита времена и у различитим крајевима. С тога би ваљало с једне стране купити и бележити све, што је о тој радњи остало као траг у старијим књигама, новинама, позоришним објавама, нештампаним писмима, белешкама и мемоарима, ако их каквих игде има; а с друге би стране ваљало писати оним нашим људима, који су на овом пољу што радили, и који су још живи, да прибележе све, чега се још сећају, а што би иначе с њима заједно у гроб пошло и изгубило се.

То је имао на уму и драматург народног позоришта у Београду г. Јован Ђорђевић кад је у том погледу, а у горњем смислу, учинио предлог књижевном одбору матичином. Тај предлог његово прикупљање грађе за историју српског позоришта прихватио је књижевни одбор матичин на своме састанку од 27. новембра о. г. и одлучио је, да се по том предлогу поступи. Ми тај предлог доносимо у данашњем листу у целости, и уједно јављамо, да ћемо већ у бројевима нашега листа што долазе

почети доносити такве белешке, и да ћемо за свакога радо отворити сталну рубрику за све белешке, које би могле послужити као грађа за повесницу нашег позоришта.

Предлог г. Јована Ђорђевића о прикупљању грађе за повесницу српског позоришта гласи од речи до речи овако:

„Предлажем дакле, да „Матица Српска“

1.) Умоли лично гг. Дилбера, Атан. Николића, Н. Ђурковића, Ст. Добрића и А. Поповића, да сваки побележи оно, чега се још сећа, да је или сам око позоришта радио, или бар запамтио, да су други за његово доба радили, и да те белешке Матици уступе по погодби, а Матици да их храни као грађу за историју српског позоришта.

2.) Да изда позив, у ком би замолила све, који би или штампаних или писаних докумената ма из које епохе нашег позоришта имали (као што су старе књиге, новине, позоришне објаве, писма, белешке, мемоари, и. т. д.), или који би се или сами чега сећали, или што занимљиво од других слушали, што се на нашу старију позоришну радњу односи, (ма то најпосле биле и позоришне анегдоте и пикантерије), — да све то Матици Српској уступе или саопште.

3.) Да избере од својих чланова неколицину, који би и сами по старим новинама и књигама усамљене белешке о тој позоришној радњи прикупљали, бележили и исписивали; — прибрану услед позива позоришну грађу оцењивали и у евиденцији водили; и у своје доба Матици Српској поднели своје мишљење о начину и плану, како ће се прикупљена грађа употребити за историју српског позоришта, и како да се ова напише.“

ЛИСТОВИ О ПОЗОРИШТУ.

(Наставак.)

Веселило ме, што сам имао згуду, да видим Клару Циглерову. Бечке новине много су пискарале о њој прошле године, али нису знале изрећи дефинитиван суд о томе, која је већа вештакиња, да ли Циглерова или Волтерова. Али ове године, чини ми се, да су с Циглеровом на чисто. Ја сам је гледао као Медеју; то је њезина најглавнија улога. Пређашњих сам година у тој улози гледао Ристориницу, Бонову, Јанаушкову, Волтерову, па сада Циглерову. Природа је одарила Циглерову лепом спољашношћу и огромним па угодним органом. Али то је све што ми је показала у Медеји. Правога глумачкога талента или особите вештине нисам видио. Није достигла на Јанаушкову, а најмање Ристориницу, Бонову или Волтерову. Слушајући је као Медеју, спопада те страх, јер је ужасна; она представља Медеју само ужасно, али о брачној љубави, о љубави материнској, о правом женству нема код ње ни говора. У кратко нема, што но се вели „срца.“ Ако и јесте Медеја ужасна, што убија своју децу, али зар је не морамо управо с тога сажаљевати? Ако и јесте страшно љубоморна, зар она није на ту љубоморност присиљена које великом љубављу према своме мужу, а које његовом хладноћом сирам не? С тога је морамо сажаљевати. Али Медеју Циглеркину нисам сажаљевао, већ сам се од ње и ја, и цело општинство, ужасом одвратио. Гледао сам је 19. маја, а 1. јуна имао сам срећу видети у истој улози Волтерову. То је Медеја, каква треба да буде. У њезиној су игри узроци и посљедице јасно истакнути; ту се види права љубав брачна и материнска; њу морамо сажаљевати, а то чувство мора у нама побудити свака трагедија. У „Женскоме рату“ гледао сам Циглерову као грофицу Отрвалску. Ту су је бечке новине осудиле. И сами њезини пријатељи рекоше, да је веома лоша. И

тако је морала из Беча ове године отићи са успехом веома лошим. Али да како, та критика о њој оснива се на темељу савршенога уметништва да не би може бити когод у нас потрчао на помислио, да је бољи од ње. Збиља у насима и таквих, као што сам чуо, да би нека глумица на нашем позоришту далеко боље одиграла Медеју од Циглерове.

„Мудри Натан“ беше даван 22. јуна у лаубовом позоришту, и то са веома лепим успехом. Ко се хтео уверити, шта ће рећи представљати мисаоно, тај је те вечери имао лепу прилику; а ја сам опет имао прилику те вечери чути неку нашинку: „Diese Vorstellung ist sehr fade.“ Та ме је солумунска изрека довела на ту мисао, да бисмо ми том представом веома зло прошли код нашега општинства, и то, као што већ рекох, с тога, што оно не ће да размишља, већ захтева непосредна утиска; а ако који комад захтева да се прати пажљиво, да се уз њега мисли и суди — то је „Натан мудри.“

Још сам гледао ове комаде: „Böse Zungen“ (Лаубе), „Хамлет“, „Кристоф и Рената“, „Aus Freundschaft“, „Елзефир“ у једном чину (Вилкен) „Емилија Галотијева“, „Женски рат“, „Die Unverschämten“, „Укроћена горонад“, „Медеја“, „Ромео и Јулија“, „Bruderzwist in Habsburg“ и још неке незнатније комаде. Од ових би само „Укроћена горонад“ имала добра успеха у нашем позоришту, тим више, што се налази красан превод тога комада код народног позоришта у Новом Саду. Исто тако и „Böse Zungen.“ Иначе не би смео ни један други комад препоручити, или што је превелико особље или што није за нас. Једини комад, који би још препоручио и који би у Загребу прошао веома добрим успехом, то је „Ein polnischer Jude.“

(Свршиће се.)

Л И С Т О В И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Љубавно писмо“, „Шоља теја“, „Мило за драго“.) „Љубавно писмо“ зове сеједна дражесна шаљива игрица К. Трифковића, што смо је, са два друга позната шаљива

комада: „Шоља теја“ и „Мило за драго“, гледали у суботу 8 дек. на нашој позорници први пут.

Како је писмо главно средство, којим се служе љубавници, да се једно другом доближе и онда, кад нису бли-

зу, а љубав прва и последња речца у шаљивој игри: то се разуме, да је тема, како љубавна писма долазе у непознате руке, обрађивана до сад на сто начина. О томе су писали пре г. Трифковића, а без сумње многи ће о томе писати и после њега. Али за цело мало ће их бити, као што их одиста мало има, којима је тај рад тако срећно пошао за руком, као нашем познатом позоришном писцу.

Нека пресуде сами читаоци наши, кад им наведемо садржај и облик овог малог позоришног комада, јесмо ли претерали у нашем суду о њему.

У кући Видића лечника држи свако, па и слуга, своју сијесту после обода. Само се докторовој сестри Евици не спава. То је по све наравно: девојке, које су заљубљене, не спавају по подне, јер тада оне обично отправљају најважније љубавне послове, који не трпе сведока. Још мање се дало спавати младој Евици, почем је тога дана чекала свога љубавника Милана. Он је у писму обећао, да ће доћи у шест часова у посету, а Евица употребљава кућевну тишину, да га љубавним писамцем приволи, да дође један час пре. И то је по све наравно! Слуга Јован, који спава у најлепшој наслоњачи и у господиновом спаваћем капуту, мора да устане и да однесе писмо Милану — и то наравно за награду. Али како ова награда не беше одвећ голема, весели Јован мисли, метнув писмо у џеп, да се писмо не ће закаснити, ако још мало отпочине. Међу тим зазвони у другој соби, а Јован у страху да га господин не затече у својој одећи, скине је и заборави на писмо у џепу. Док Видић облачи свој спаваћи капут, долази му у посету адвокат Дражић, с молбом, да врати једно љубавно писмо, које беше добио од једне жене, док није био ожењен. Видић се прима те пријатељске услуге тим пре што је кућевни лечник исте заљубљене господе, али баш у тренуту кад хтеде да запечати то писмо, изненади га његова млада жена Марија. Збуњен муж потетиче сумњу у младој жени, која је прилично склоњена на љубомору, али добри савети разгале за мало ту сумњу. Међу тим Видића нагло одазове на жалост Маријину онег једна болесница. У младој жени појављује се с нова сумња, што Васу зову само жене, и тој сумњи наравно следује претресање џепова. Йубавно је писмо у Маријиној руци, али чије? Ту преклиње нека Евица свога безименог љубавника, да дође што пре и то са свима зачинцима љубавнога срца. Ха, невернице, дакле ипак?! Марија плаче, а публика се смеје. Али се за мало с публичним смехом удружи смех Маријине пријатељице Софије, жене Дражићеве, која јој долази у посету, сазнав, за што плаче Марија! Та сви су мужеви такви! То потврђује и њен муж Дражић, јер кад уђе у собу и кад чује реч о неком љубавном писму, не беше му баш до смеха.

„Хајде жено кући“ лелече ухваћени љубавник у свима нијансама, јер зна, да ће скоро да се окрене лист. Али Софија, као верна пријатељица Маријина, мора јој бити у тој невољи у помоћи. Она дочека Видића и кад овај на категоричну интерпелацију своје жене одговори, да је то писмо Дражићево, одиста се лист и окрене. Са гњевом Софијиним буји и веселост гледаочева. Једног Дражића пробио је троструки зној, док једном одахну, кад

зачу, да је на писму потписана нека Евица. Каква је то Евица? грми срдита жена, и збуњени муж не зна за другу до за ону, која је најближа, за докторову сестру. Девојка долази на испит, у коме наравно пропада, кад је испитију две љубоморне жене. Она пориче, али узалуд. У писму стоји, да ће љубавник доћи у 6 часова. Треба дакле чекати још за који тренутак, па ће се решити породична драма. Сад тек не зна доктор и пријатељ му, на чему је управо ствар, и њихова забуна уздиже шалу до врхунца. Међу тим куцне 6 часова; врата се отварају и Милан улази у собу. Жене се грохотом смеју, девојка плаче, љубавник се снебива, а мужеви питају један другог, шта то све значи. Жене су истина задовољне што им је долазак Миланов разгалио сваку сумњу, али мужеви знају да у другом џепу од спаваћег капута има још једна искра за породични пламен, и док се жене веселе, што је све тако срећно прошло, мужеви претресају џевове од капута. Ха, ево га! и писмо нестаје за тренутак у Дражићев џеп, а жене, гледећи из прикрајка, смеју се што мужеви хоћеју да их варају. Не чик! Два пута не иде! Наравно мужеви немају ништа против тога вердикта, шта више сви су сад тако задовољни, да пристају у женидбу Миланову, и ако самом писцу, као што се види, није много стало за тим — али кад је већ такав usus у шаљивој игри, да мора бити свадбе — нека буде!

Треба ли иза свега овога много речи, па да се види, како је срећно разведена шаљива мисао, око које се стиче сваколика радња. Промена је чвор из којега се мало по мало дреша појава за појавом, или да речемо држак од букета, па који се ређа све цветаек до цветка. Тако исто није нам нужно много додавати, па да виде наши читаоци, какве се лене ситуације измеђују у том комаду. Писац се чувао претеривања у распореду а претераности у делању, дакле оних двају кардиналних зала у данашњој шаљивој игри. Чисто шаљива замисао у чисто етичком облику, а рад пун естетичког укуса, то су својства, која ће сваком позоришном делудати стална места у репертоару, а како се та два добра својства не могу порећи овоме најмлађем делу Трифковићевом, то ћемо јамачно више пута уживати његову представу, као што смо је заиста уживали тога вечера.

Томе уживању много су допринели глумци, јер су, види се, своје благодарне улоге изучили с великом марљивошћу. — А —

П О З О Р И Ш Т Е.

(Руско позориште.) На александровом позоришту у Петрограду представљала се 28. новембра о. г. први пут „Позна љубав,“ од Островскога. По руским листовима тај је комад добро успео. На свршетку представе изазивали су писца, али у место њега захвалио се редитељ на почасти, и рекао је, да писац није у позоришту.

* (Велика опера у Паризу) изгорела је. Ватра је угашена тек трећи дан. Штета износи до 1.500.000 франака. Министар за уметност и управитељ опере постарали су се, да не остане без леба позоришно особље, којега број износи хиљаду и две стотине душа.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 2.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 11. ДЕЦЕМБРА 1873.

ДОБРОСРЕЋНИЦА.

Позоришна игра у 5 чинова, од Шарлоте Бирхпфалферове, с немачког.

О С О Б Е:

Атена, војвођиња Шаторенардова

Херманса, унука јој

Маркиз Бретниљ, нећак јој

Анатол, син му

Абе Бофлер

Хонорина грофица Депортова

Жилберта, пасторка јој

Нинона

Клер

Етијенета

Леблан, прва учитељица у васпиталишту

Жил барон Клервал

Едвард виконт Мерикур

Луј Декас

Доктор Флаве, ранар

Катона, сељанка, хермансина дојиља

Никола, син јој

Жан, војвођињин слуга

Грофињин слуга

Вратар у васпиталишту

Анатолов цогеј

Ј. Маринковића.

Ј. Сајевића.

Марковић.

Сајевић.

Недељковић.

Л. Маринковића.

Л. Хаџића.

Л. Маринковића.

В. Хаџића.

М. Недељковића.

Петровић.

Божовић.

Пешић.

Лукић.

Ј. Поповића.

Добриновић.

Пешић.

Сооголовић.

Питомце, слуге. — Збива се које у Паризу, које у селу Булоњу близу Париза.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изводели исплатити први део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичном) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а. вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

БОЛУЈУ: М. СУВОТИЋ, Н. РАШИЋ, Д. РУЖИЋ, Љ. ЗОРИЋЕВА.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.